

פברואר, 2011

ג'וינט ישראל תבת
יחד בעשייה חברתית בתעסוקה

שח"ר – שילוב חרדים בצה"ל

רקע ונתונים כלליים

- ביחס למגזר החרדי במדינת ישראל קיימות שלוש בעיות קרדינליות :

1. שיעור תעסוקה נמוך של גברים חרדים ביחס לאוכלוסייה הכללית הגורם למצב של עוני במגזר החרדי על כל השלכותיו, ומאיך בזבז פוטנציאל עצום שיכול היה לסייע בהתפתחותה הכלכלית של מדינת ישראל.
2. אי השתתפות בנשיאה בעול הביטחוני של מדינת ישראל, כשמנגד מתריע צה"ל על קשיים צפויים בשנים הבאות בגיוס מספיק של כ"א לשורותיו.
3. שתי בעיות אלו מעצימות ביחד עם גורמים אחרים בעיה שלישית והיא העוינות ההדדית והקיטוב בין המגזר החרדי והכללי.

- **תכנית שח"ר נותנת מענה מידי לשלוש הבעיות האלה** אומנם מוגבל בהיקפו אולם הוא מתווה דרך מוצלחת לפתרון. התוכנית זוכה להתעניינות רבה בקהילה החרדית בפרט ובציבור הישראלי בכלל, והיא נתפשת כיום בקרב רבים כדרך נכונה לשילובם של חרדים בצה"ל תוך שמירה על אורח חייהם וכמסלול מוצלח ביותר לכניסה של גברים חרדים לעולם העבודה. האינטראקציה בין החיילים והמפקדים מהמגזר הכללי לבין חיילי שח"ר והפעולה המשותפת גורמת לקירוב לבבות אמתי שפותר את הבעיה השלישית בצורה מוצלחת ביותר.
- **תכנית שחר הינה פרי שיתוף פעולה בין צה"ל ותבת** המאפשרת לגברים חרדים חייבי גיוס בגילאי 22-28 השלמת פערים ורכישת מקצוע שיסייעו להשתלבותם המוצלחת בעולם העבודה, התנסות בעבודה ורכישת מיומנויות עבודה, תוך כדי מילוי חובת השירות הצבאי, ובהתאמה מקסימלית לאורח החיים החרדי. כמו כן מקבלים החיילים תמיכה חודשית המגיעה לכל חייל נשוי על פי חוקי הצבא (תשלומי משפחה) המאפשרת להם לקיים את משפחותיהם. בדרך זו נפתחת לפני הצעיר החרדי הדרך להשתלבות מוצלחת בעולם העבודה, עם ידע וניסיון רלוונטיים לשוק העבודה.

- התוכנית החלה לפעול במהלך שנת 2007 כשח"א גייס לשורותיו במסגרת תכנית "שחר כחול" כ- 40 צעירים חרדים. בעקבותיו הלכו חיל מודיעין בתכנית "בינה בירוק", חיל הים, אגף תקשוב ואגף טכנולוגיה ולוגיסטיקה. עד סוף שנת 2009 גויסו לשח"ר כ- 400 חיילים חרדים, מכל העדות והחוגים בקהילה החרדית.

- במהלך שנת 2010 חל גידול משמעותי בהיקף הגיוס כשיותר מ-500 חיילים חדשים התגייסו לזרועות השונים בצה"ל ובסוף השנה עמד מספרם על יותר מ – 1000.
- לזרועות והאגפים שבשורותיהם כבר משרתים חיילי שח"ר עומדים להצטרף גם זרוע היבשה, פיקוד העורף אגף כוח אדם, הרבנות הצבאית ומשטרת ישראל. הצפי לשנת 2011 הוא כאלפיים חיילים חרדים במסגרת התכנית מותנה בהסכמת משרד האוצר המממן ישירות חלק גדול מתוכנית זאת.
- בצה"ל נחשבת התוכנית להצלחה גדולה. שביעות הרצון של הפיקוד הבכיר והזוטר מרמת תפקודם של חיילי שח"ר גדולה והתחושה היא הדדית. ממחקרים שחיל האויר שכחצי מחיילי שח"ר משרתים בשורותיו ערך, עולה כי אחוז המוטיבציה לצאת לקצונה ולשרת בקבע הוא הגבוה ביותר בין כל האוכלוסיות המשרתות והוא עומד על כ-60% (!). ובאמת ישנם כיום בתכנית שח"ר יותר מעשרה קצינים וכ-25 משרתי קבע.
- **נתוני השמה** - בשנת 2009 החלו להשתחרר חלק מהמתגייסים במחזורים הראשונים. עד ל-31 דצמבר 2010 השתחררו 140 איש. רובם המכריע שרתו בחיל האוויר.
- **21** מבין המשוחררים לומדים במוסדות אקדמיים (כולל מכינות קדם אקדמיות) או בקורסי הכשרה מקצועית. רובם עובדים במקביל ללימודים – בעבודות קבועות או סטודנטאיליות.
- **122** עובדים. מהם:
- 31** בתפקידים טכניים, רובם תוך ניצול הניסיון המקצועי שרכשו בצה"ל (גם אם תחום העיסוק איננו זהה לתפקיד שמילאו).
- 10** אחרים עובדים במקצועות המחשוב שגם אותם למדו בצה"ל.
- 81** משמשים בתפקידים אחרים בחברות גדולות במשק או בעסקים פרטיים.
- בין החברות המעסיקות נמנים: טבע, ישקר, אלקטרה, אופיס דיפו, בזק, בנק הפועלים, אלביט וכו'.
- **4** חזרו ללמוד בישיבה/כולל.
- **14** עדיין אינם עובדים (אחדים מהם סטודנטים שמערכת השעות שלהם איננה מאפשרת עבודה).
- **סיכום** - אחוז ההשמה עומד על 87%. נתון זה שהוא יפה לכשעצמו, לא כולל את אנשי הקבע והקצינים מתוך חיילי שח"ר וכן את אלה שלומדים לימודים גבוהים או הנדסאות.
- אחוז אלו העובדים במקצועות שרכשו תוך כדי השירות עומד על 33%.

מעורבות תבת בתוכנית שח"ר

כללי

תבת - תנופה בתעסוקה (מיסודו של ג'וינט ישראל) מלווה את תכנית שח"ר מראשיתה בשנת 2007 (שח"ר כחול) כשהקצתה לשם כך רכז מטעמה והעמידה את כל תכניותיה בתחום חרדים לרשות שח"ר.

במקביל להתפתחות והתרחבות שח"ר לזרועות נוספים, הוגדלה התכנית מטעם תבת בספטמבר 2009 והוקצו מלבד כ"א נוסף, גם משאבים כספיים מיועדים ומיוחדים לשח"ר. **עמינדב – אגודהתורנית להתנדבות** החלה להפעיל תכנית זאת עבור תבת ובשנה האחרונה גדלה התכנית מ 400 משתתפים לקרוב ל-900 ואף החלו להשתחרר ראשוני חיילי שח"ר שמרביתם (כ- 85%) מצאו מקומות עבודה לשביעות רצונם.

לאור הצלחת התכנית החליט לאחרונה הוועד המנהל של תבת להאריך ולהרחיב את מעורבות תבת בשח"ר והקצה לשם כך יותר מ-8 מיליון ₪ למשך שלוש השנים הבאות. חלק גדול מתקציב זה יוקצה לפעילות של השלמת השכלה והכשרה מקצועית בצה"ל במשך השירות ולאחריו.

תבת רואה לעצמה זכות וחובה בשותפות עם צה"ל במשימה לאומית זו ותסייע בהטמעת המהלך המשולב של יציאת צעירים חרדים מעולם הישיבות לעולם העבודה תוך כדי סיוע לבניית כוחו של צה"ל ובכך להוסיף תרומה משמעותית וניכרת לביטחון וכלכלת ישראל ולא פחות מכך גם לחוסן החברתי שלה ע"י הקטנת השסעים והקיטוב.

מטרות ותחומי פעילות כלליים

- **מיצוב וייצוג התוכנית בקהילות החרדיות** - אין זה סוד שצה"ל נתפש עד כה בעיני רבים מהמגזר החרדי כגורם שלילי ומאיים על אורח החיים החרדי והשירות בו גורם לירידה רוחנית. בנקודה זו יש חשיבות רבה לתבת כגורם אזרחי מתווך בין הקהילה החרדית וצה"ל, בשל הצורך בבניית הבנה ואמון הדדי בין המערכת הצבאית לאוכלוסייה החרדית.
- **הבאת התכנית לדעת הקהל** – מחלקת הדוברות של ג'וינט ישראל ומשרד פרסום ויח"צ בולטון פוטנציאל עוסקים בכך בצורה זהירה ואופטימלית בגלל רגישות הנושא. הקו המנחה הוא חשיפה מירבית לתכנית במגזר הכללי מחד ו"פרופיל נמוך" ופרסום ממוקד במגזר החרדי מאידך.
- **ייעוץ לגבי האופי התעסוקתי וההכשרתי של התכנית מתוך מבט לעתיד האזרחי של המשתתפים**. תבת משמשת גם גורם מקצועי מייעץ לצה"ל לגבי בחירת המקצועות שבהם ישרתו משתתפי התכנית. לבחירה זו יש השלכות רבות על סיכויי השמתם של החיילים עם שחרורם. כמו כן נדרשת פעילות רבה להתאמת תכני הלימוד במסגרת הצבא לדרישות המקובלות בעולם העבודה האזרחי, בתוכניות לימוד המפוקחות על ידי התמ"ת וכיו"ב, ובהתאמת הסילבוס של הקורסים לדרישות עולם

העבודה האזרחי, פעילות זו היא פריצת דרך גם עבור יתר החיילים במערך הטכני בצה"ל. תבת משמשת כגורם יוזם מתווך ומזרז בתהליך הקרדיטציה האזרחית של המקצועות הצהליים.

מטרות ותחומי פעילות לפני הגיוס

- **איתור וגיוס** - תבת תופסת את תכנית שחר כתוכנית תעסוקתית מובהקת, והיא מוצעת בסניפי מפת"ח (מרכזי פיתוח תעסוקה חרדיים) בשמונה ריכוזי אוכלוסייה חרדית ברחבי הארץ לדורשי עבודה חרדים המתאימים לקריטריונים של התוכנית. כמו כן תבת מפרסמת (בזהירות) את התוכנית בעיתונים ובמקומונים החרדים ולאחרונה החלה בשיתוף אכ"א אף לערוך כנסי גיוס אזוריים בריכוזי אוכלוסייה חרדים. במקביל עובדים רכזי תבת באיתור וגיוס מועמדים לתכנית בתוך הקהילות, כל זאת מול אכ"א וזרועות ואגפי צה"ל.
- **נתוני גיוס** - לפי הרשימות שבידינו פנו אלינו בשנה האחרונה קרוב ל-1000 צעירים חרדים כהיענות לפרסומים המבוקרים ולקשרי הקהילה שלנו. מתוכם הופנו לצה"ל כ-600 מועמדים רלוונטיים.

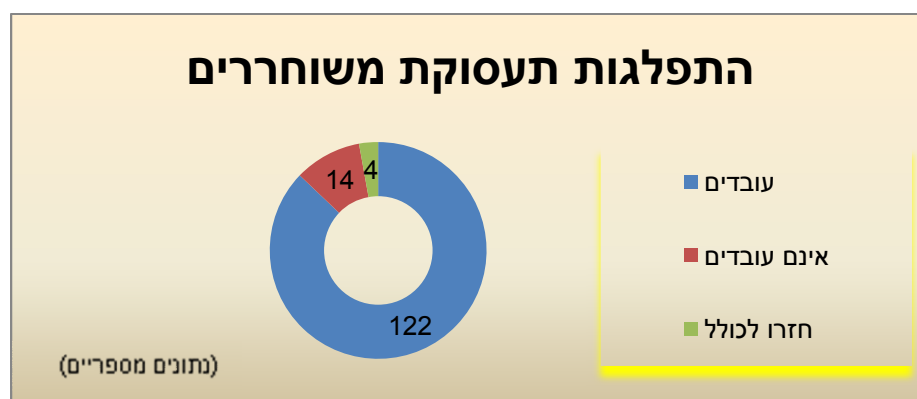
מטרות ותחומי פעילות במשך השירות הצבאי

- **סיוע בהשלמת השכלה** - למרות הניסיון הרב של צה"ל בהכשרת חיילים למקצועות שונים בתוך המערכת הצבאית, הוא זקוק לסיוע בהשלמת פערי ההשכלה הכלליים של החיילים החרדים שמרביתם חסרים ידע בסיסי באנגלית מתמטיקה ומקצועות יסוד נוספים. בנוסף, קיים הצורך להשלמת ידע מקצועי באמצעות קורסים נוספים, לקראת המעבר לתעסוקה אזרחית. תבת הרחיבה לאחרונה את מעורבותה בשני תחומים אלה והקציבה לשם כך כ-3 מיליון ₪ לשלוש השנים הבאות.
- **ליווי וסיוע לחיילי שח"ר בשירות הצבאי** - בגלל הפעילויות שנזכרו לעיל של גיוס לתכנית וייצוגה רואים רכזי תבת חובה לעצמם לשמור קשר עם חיילי שח"ר שהגיעו לתכנית באמצעותם (וגם עם אחרים) ולהעניק להם אוזן קשבת נוספת לבעיותיהם וצורכיהם המיוחדים ולהציף אותם לדרגות הפיקוד והמטה הרלוונטיים. במקרים מסוימים תבת אף מסייעת ישירות לחיילים במתן סיוע כספי, הלוואות וכד'.
- **ליווי וסיוע לחיילי שח"ר בקהילה** - חלק מחיילי שח"ר נתקלים בקשיים שונים בקהילות החרדיות עקב התגייסותם. גם כאן נחלצת תבת לעזרתם ומפעילה את השפעתה וקשריה השונים על מנת לסייע לחיילים לשמור או אפילו לשדרג את מעמדם בקהילה.
- **כנסים ופעילות חברתית** - החיילים בתוכנית שחר, זכאים להשתתף בימי עיון תורניים ובימי לימוד בישיבה אחת לחודש. כמו כן נדרשת פעילות תרבותית ייעודית לחיילים אלו, בצורה של כנסים

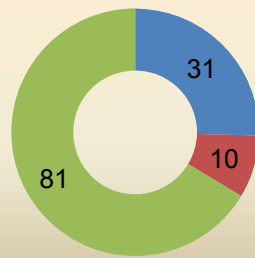
לקראת חגי תשרי; מסיבת חנוכה; טיולים וימי ספורט. הפעילויות הקיימות כיום ליתר חיילי צה"ל, אינם מתאימים לחיילים אלו. לפעילויות אלו ישנה השפעה רבה על חיזוק הקשר ההדדי בין החיילים ועל הגברת התהודה החיובית לתוכנית בקהילה החרדית. תבת שותפה גם לסוג זה של פעילות.

פעילות תבת בסיום ולאחר השירות בצה"ל

- **כנסי משתחררים וסדנאות הכנה לעולם העבודה האזרחי** - בחודשים האחרונים של השירות המשתתפים עוברים סדנאות הכנה לחיים האזרחיים ושוק העבודה וההשכלה בדומה לציבור המשתחררים הכללי, סדנאות אלו הנעשות ע"י היחידה להכוונת חיילים משוחררים במשרד הביטחון בשיתוף קרן גרוס מותאמות מבחינת תכנים ותנאים נוספים לצרכי החיילים החרדים. ההתאמות נעשות בעזרת תבת. כמו כן משתתפת תבת בהכנת כנסי שחרור הנערכים לקראת סיום השירות ע"י צה"ל.
- **קורסי השלמת השכלה והסבה מקצועית** – תבת/ עמינדב מעורבת בארגון קורסים אלו לחיילים שכבר השתחררו ולא מצאו בכלל האפשרויות המוצעות למשתחררים את זו המתאימה להם. בימים אלה עומדים להיפתח קורס אנגלית ל-30 משוחררים וקורס מקצועי CCNA של חברת סיסקו המיועד לכ-20 משוחררים, כל זאת במימון תבת ועמינדב.
- **ייעוץ והכוונה בהשמה** - כ-3-6 חודשים לפני השחרור נוצר קשר בין רכז ההשמה לחייל בו מתבררים באמצעות ראיון הכוון התעסוקתי המתאים לאותו משתחרר. ולעתים יש צורך אף באבחון ייעוץ הכוונה והשמה. במקרים מיוחדים תבת מממנת אף שירותי אימון אישי (Coaching).
- **נתוני ההשמה** – צוינו לעיל.
- **ייצוג משוחררי שח"ר** - רכזי תבת עסוקים בימים אלו בארגון כנס ראשון למשוחררי שח"ר כשהנושא הראשון על הפרק: בחירת וועד שייצג את חיילי שח"ר משוחררים בכל הפעילויות וההטבות שמגיעות לחימ"ש כמו בארגון "בהצדעה".
- **מחקרים והערכה** - פעילות עתידית מול ממד"ה ואגף המחקר במשרד התמ"ת.

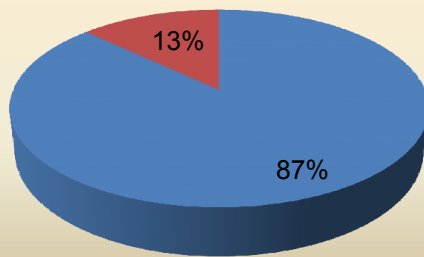
התפלגות סוגי התעסוקות

- תפקידים טכניים
- מקצועות מחשב
- ללא קשר לשירות הצבאי

(נתונים מספריים)

נתוני השמה - סה"כ

- עובדים
- לא עובדים